

MAXSUS IQTISODIY ZONALAR ISHTIROKCHILARIGA SOLIQ SOLISHNING
O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Iminov Muhammadjon Rustamovich

Farg'ona yuridik texnikumi "Sud-huquqiy faoliyat" yo'nalishi

2-bosqich 44-24-guruh o'quvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20325210>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga nisbatan qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining huquqiy asoslari va o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Unda maxsus iqtisodiy zonalarining investitsiyalarni jalb qilish, sanoatni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish hamda hududlar iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Maqolada maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini tartibga soluvchi milliy qonunchilik normalari va xalqaro amaliyotdagi yondashuvlar ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: maxsus iqtisodiy zona, soliq imtiyozlari, investitsiya muhiti, investor huquqlari, soliq preferensiyalari, investitsiya bitimi, iqtisodiy rivojlanish, eksport salohiyati, Soliq kodeksi, tadbirkorlik subyektlari, huquqiy kafolatlar, xorijiy investitsiyalar.

Аннотация. В данной статье анализируются правовые основы и особенности налоговых льгот, предоставляемых участникам специальных экономических зон в Республике Узбекистан. Освещается значение специальных экономических зон в привлечении инвестиций, развитии промышленности, увеличении экспортного потенциала и обеспечении комплексного развития регионов. В статье рассмотрены нормы национального законодательства, регулирующие деятельность специальных экономических зон, а также подходы международной практики в данной сфере.

Ключевые слова: специальная экономическая зона, налоговые льготы, инвестиционный климат, права инвесторов, налоговые преференции, инвестиционное соглашение, экономическое развитие, экспортный потенциал, Налоговый кодекс, субъекты предпринимательства, правовые гарантии, иностранные инвестиции.

Abstract. This article analyzes the legal foundations and specific features of tax incentives granted to participants of special economic zones in the Republic of Uzbekistan. It highlights the importance of special economic zones in attracting investments, developing industry, increasing export potential, and ensuring comprehensive regional development. In addition, the article reviews national legislation regulating special economic zones and approaches existing in international practice.

Keywords: special economic zone, tax incentives, investment climate, investors' rights, tax preferences, investment agreement, economic development, export potential, Tax Code, business entities, legal guarantees, foreign investments.

Bugungi global iqtisodiy munosabatlar sharoitida davlatlar iqtisodiyotga xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilishning samarali mexanizmlarini joriy etishga intilmoqda. Ana shunday mexanizmlardan biri maxsus iqtisodiy zonalar hisoblanadi. Maxsus iqtisodiy zonalar sanoatni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda hududlarni kompleks taraqqiy ettirishda muhim huquqiy va iqtisodiy vosita sifatida namoyon

bo'lmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida ular ishtirokchilari uchun bir qator soliq imtiyozlari va preferensiyalar nazarda tutilgan.

Maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga beriladigan soliq imtiyozlari investitsiya muhitini yaxshilash, investorlarning huquqiy kafolatlarini ta'minlash va iqtisodiy faollikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, mol-mulk solig'i, yer solig'i hamda suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq bo'yicha beriladigan imtiyozlar investitsiya kiritish hajmiga bog'liq ravishda belgilanishi mazkur institutning rag'batlantiruvchi ahamiyatini yanada oshiradi.

O'zbekiston Respublikasining "Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi Qonuni hamda Soliq kodeksida maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilari uchun soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari mustahkamlangan bo'lib, ular investitsiya faoliyatining huquqiy asosini tashkil etadi.¹

Maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga nisbatan qo'llaniladigan soliq imtiyozlari davlat tomonidan iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlarini rivojlantirishga qaratilgan muhim iqtisodiy siyosat vositasi hisoblanadi. Ushbu imtiyozlar orqali investitsiya xarajatlarini qisqartirish, ishlab chiqarish faoliyatini rag'batlantirish va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish uchun qulay shart-sharoit yaratiladi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq, maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga soliq imtiyozlari investitsiyalar hajmiga qarab beriladi. Bunda mol-mulk solig'i, yer solig'i va suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqdan muayyan muddatga ozod qilish tarzidagi imtiyozlar O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari bilan belgilanadi. Bu holat investitsiya miqdori ortishi bilan investor uchun yanada keng iqtisodiy afzalliklar yuzaga kelishini ta'minlaydi.

Maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga berilgan soliq imtiyozlari avtomatik tarzda emas, balki investor va maxsus iqtisodiy zona direksiyasi o'rtasida tuzilgan investitsiya bitimi doirasida amal qiladi. Qonunchilikka ko'ra, soliq imtiyozlari faqat bitimda nazarda tutilgan faoliyat turlariga nisbatan tatbiq etiladi. Bu esa soliq imtiyozlaridan maqsadli va samarali foydalanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilari qo'shilgan qiymat solig'i hamda boshqa soliqlar bo'yicha imtiyozlardan Soliq kodeksi asosida foydalanadi. Mazkur holat soliq munosabatlarining tizimli va kompleks tartibga solinishini ta'minlaydi.²

Soliq imtiyozlarining amal qilish muddati maxsus iqtisodiy zona ishtirokchisining guvohnomasi olingan kundan boshlab hisoblanadi. Agar ishtirokchi investitsiyalar hajmini yanada oshirsa va bu ko'proq muddatli imtiyoz olish huquqini bersa, u holda imtiyozlarning amal qilish muddati uzaytirilishi mumkin. Bu norma investitsiyalarni bosqichma-bosqich ko'paytirishni rag'batlantiruvchi huquqiy mexanizm sifatida ahamiyatga ega.

Shuningdek, maxsus iqtisodiy zona ishtirokchisi maqomidan mahrum etilgan taqdirda, tadbirkorlik subyekti mazkur maqomdan mahrum etilgan oying birinchi kunidan boshlab soliq

¹ O'zbekiston Respublikasining "Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi Qonuni hamda Soliq kodeksi. <https://lex.uz/docs/4674902>.

² Soliq kodeksi. <https://lex.uz/docs/4674902>.

imtiyozlari va boshqa preferensiyalardan foydalanish huquqini yo'qotadi. Mazkur qoida soliq intizomini ta'minlash va maxsus iqtisodiy zonalar faoliyati ustidan samarali nazoratni amalga oshirishga xizmat qiladi.

Xalqaro amaliyotda ham maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga soliq imtiyozlari berish investitsiyalarni jalb qilishning muhim vositasi sifatida baholanadi. Jahon banki ekspertlari fikriga ko'ra, maxsus iqtisodiy zonalaridagi soliq preferensiyalari investitsiya muhitini yaxshilash va tashqi kapital oqimini kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalar jalb qilish, ishlab chiqarishni rivojlantirish va tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlashda muhim huquqiy mexanizm hisoblanadi. Soliq imtiyozlarining aniq huquqiy tartibga solinganligi esa investorlar uchun barqaror va kafolatlangan investitsiya muhitini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –T.: “O'zbekiston”, 2023 y.
2. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. <https://lex.uz/docs/4674902>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirishga oid qarorlari to'plami. – T.: O'zbekiston, 2023. – 45–47-betlar.
4. Hamrayev Sh. Soliq huquqi. – T.: TDYU, 2021. – 188–191-betlar.
5. John Zeng. Special Economic Zones and Tax Incentives // Journal of International Economic Law. – 2021. – Vol. 18. – P. 77–81.
6. World Bank. Special Economic Zones: Performance, Lessons Learned and Implications for Zone Development. – Washington DC, 2020. – P. 55–59.
7. OECD. Tax Incentives and Investment in Special Economic Zones. – Paris, 2022. – P. 33–36.
8. Soliq huquqi. Darslik. – T.: O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti. 2022. – 10 bet.
9. Li A. O'zbekiston Respublikasining moliya huquqi. Darslik. / Mas'ul muharrir: M.H.Rustambayev. – T.: TDYI, 2004. – 398 b.